

Врз основа на член 55 став 1 од Законот за организација и работа на органите на државната управа („Службен весник на Република Македонија“ бр. 58/00, 44/02, 82/08,167/10 и 51/11) и член 22 став 1 од Законот за средното образование („Службен весник на Република Македонија“ бр. 44/95, 24/96, 34/96, 35/97, 82/99, 29/02, 40/03, 42/03, 67/04, 55/05, 113/05, 35/06, 30/07, 49/07, 81/08, 92/08, 33/10, 116/10, 156/10, 18/11, 42/11, 51/11, 6/12, 100/12, 24/13, 41/14, 116/14, 135/14, 10/15, 98/15, 145/15, 30/16, 127/16, 67/17 и 64/18), министерот за образование и наука ја донесе наставната програма по наставниот предмет *географија* за I (прва) година образование од средното стручно образование со четиригодишно траење.

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА

БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО

Наставна програма

ГЕОГРАФИЈА

модуларно дизајнирана

за I година

Хотелско-туристички техничар, Угостителски техничар, Угостителски техничар за рурален туризам и

Техничар за настани и анимации

образовен профил / квалификација

Угостителско-туристичка / Угостителство и туризам

струка / сектор

Скопје, 2019 година

Назив на наставната програма	Географија
Тип на наставна програма	Задолжителна
Кредитна вредност на наставната програма	3 (три) ЕЦВЕТ ¹ кредити
Струка	Угостителско-туристичка
Сектор	Угостителство и туризам
Образовен профил	Хотелско-туристички техничар, Угостителски техничар, Угостителски техничар за рурален туризам и Техничар за настани и анимации
Назив и ниво на квалификација	Хотелско-туристички техничар, Угостителски техничар, Угостителски техничар за рурален туризам и Техничар за настани и анимации IV (четврто) ниво
Година на изучување	I (прва)
Број на часови неделно/годишно за реализација на наставната програма	2/72
Цели на наставна програма	Ученикот/ученичката: - да го идентификува географскиот информациски систем и објаснува за неговата структура и функционалност; - да го дефинира поимите дигитална географска карта и дигитален географски атлас, да ги споредува и анализира картите;

¹ Закон за Националната рамка на квалификации.

	<ul style="list-style-type: none"> - да изработува и предлага план за изработка на тематски карти и истражувачки активности; - да стекнува знаења за народите и државите во светот (карактеристики, сличности и разлики); - да ги сфаќа основните принципи на животната средина и нејзината заштита од загадување и деградација; - да стекнува претстава и да усвојува знаења за објектите, појавите и процесите преку конкретни примери за континентот Европа; - да ги анализира и поврзува природните и општествените фактори како елементи за развојот на просторот на Европа; - да стекнува знаења за природно географските карактеристики на Република Северна Македонија; - да го надолжни знаењето за социо-економските географски карактеристики на Република Северна Македонија.
<p>Модуларни единици на наставна програма</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ГЕОГРАФСКО ИНФОРМАЦИСКИ СИСТЕМ (ГИС) 2. РЕГИОНАЛНИ И ФИЗИЧКИ КАРАКТЕРИСТИКИ НА ЗЕМЈАТА 3. ГЕОГРАФСКИ КАРАКТЕРИСТИКИ НА ЕВРОПА 4. ГЕОГРАФСКИ КАРАКТЕРИСТИКИ НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА
<p>Материјално-технички и просторни услови</p>	<p>За постигнување на резултатите од учењето и успешно реализирање на предвидените активности на учениците потребни е да се обезбедат следните материјално-технички и просторни услови: кабинети опремени со информатичко-комуникациски технологии (ИКТ), компјутер, соодветен софтвер за практична настава Google Earth, телевизор, LCD проектор, проекциско платно, графоскоп, глобус, атлас, географски карти, електронски неми карти, стручна литература и слично</p>
<p>Норматив на наставен кадар</p>	<p>Наставата по предметот <i>географија</i> ќе ја изведуваат лица со завршени студии по географија наставна насока, VII/1 или VIA според МРК и 240 ЕКТС.</p>

Модуларна единица 1: ГЕОГРАФСКИ ИНФОРМАЦИСКИ СИСТЕМ (14 часа)				
Ред. Број	Резултати од учење	Содржини и поими	Активности и методи	Критериуми на оценување*
1	<p>Ученикот/ученичката ќе биде способен/а да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - го идентификува системот како елемент за добивање информации; - ги разликува различните информации; - објаснува за неговата структура и функционалност; 	<p>Вовед во ГИС</p> <p>Поими:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Дефиниција за географски информациски систем - Структура на ГИС - Функционалност на ГИС 	<ul style="list-style-type: none"> - Вовед со бура на идеи за основните поими во ГИС. - Истражување во групи за географски информациски систем и неговото функционирање во здравството, образованието и други области; - ИКТ презентации и примери. 	<p>Ученикот/ученичката може да:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1.1 Препознава географски информациски систем. 1.2 Дефинира Географски информациски систем. 1.3 Ја опишува основната структура на ГИС . 1.4 Ја објаснува функционалноста на ГИС во природата и во општеството.
2	<ul style="list-style-type: none"> - ја опишува базата на податоци; - ги осознава потсистемите за податоци; - ја поврзува базата на податоци со потсистемите за податоци; 	<p>Елементи на ГИС</p> <p>Поими:</p> <ul style="list-style-type: none"> - База на податоци - Потсистем за внес на податоци; - Потсистем за складирање и повикување на податоци; - Потсистем за анализа на 	<ul style="list-style-type: none"> - Работа во парови за истражувања на различни бази на податоци на Google Earth; - Дискусија за поврзаноста на базата на податоци и нејзините потсистеми. 	<ul style="list-style-type: none"> 2.1 Набројува елементи на ГИС; 2.2 Идентификува бази на податоци; 2.3 Ги објаснува потсистемите на податоци; 2.4 Споредува потсистеми на податоци; 2.5 Анализира бази на податоци и нивните потсистеми.

*Внесени се стандарди/индикатори за постигнување на резултатите од учењето врз основа на кои се определуваат критериумите за оценување.

		податоци; и - Излезен потсистем (карта, табела).		
3	-ги препознава најважните елементи на географската карта; - ја објаснува картографската мрежа на географската карта; - умее да ги наброи и толкува математичките елементи на картите.	Читање на географска карта Поими: - Географска карта - Математички елементи на картите (меридијани, напоредници, размер на карта, рамка на карта, легенда).	- Дискусија со бура на идеи за географските карти - Истражување за развојот на географските карти од нивната појава до денес на Google и Wikipedia. - Прикажување на метематичките елементи карти.	3.1 Ја препознава географска карта; 3.2 Ги опишува математичките елементи на картата; 3.3 Прави разлика меѓу меридијани и напоредници на географска карта; 3.4 Умее да го прочита и разбере размерот на картите; 3.5 Ја анализира рамката на картата.
4	- го дефинира помиот дигитална географската карта; - ги споредува аналогните со електронските географски карти; - ги анализира географските елементи прикажани на различни видови карти;	Читање на дигитална географска карта Поими: - Дигитална географска карта - Географски елементи на дигиталните карти (како се прикажуваат физичко-географските и социоекономските карактеристики на картите)	- Ја користат картата како средство за истражување - Вежба читање на дигитална (електронска) карта - Користење GPS апликација.	4.1 Препознае на дигитална карта каде е повисок релјефот, а каде е понизок; 4.2 Открива колкава е оддалеченоста меѓу два града; 4.3 Прави разлика меѓу аналогна (хартиена) и дигитална (векторска) карта. 4.4 Илустрира примери меѓу две реки која е поширока, од каде извира, каде се влева, каде е постудената климата, каде е потопла и сл.

5	<p>- го дефинира помиот дигитален географски атлас;</p> <p>- ги идентификува аналогните и електронските географски атласи;</p> <p>- ги објаснува географските елементи прикажани на различни видови географски атласи.</p>	<p>Читање на дигитален географски атлас</p> <p>Поими:</p> <p>- Дигитален географски атлас</p> <p>- Географски елементи на дигиталниот атлас (како се прикажуваат регионите, државите, физичко-географските, политичките и тематските карти за сите континенти и држави)</p>	<p>- Го користат географскиот атлас како средство за истражување.</p> <p>- Вежба читање на дигитален (електронски) атлас.</p> <p>- Работа во парови на истражувачко прашање: Кои се највисоко развиени, а кои најслабо развиени региони во Светот?</p>	<p>5.1 Препознава кои се регионални, а кои тематски карти во атласот;</p> <p>5.2 Споредува политички со физичко-географски карти;</p> <p>5.3 Ги објаснува климатските карактеристики во различните региони.</p> <p>5.4 Ги анализира сновните податоци за државите во светот од атласот.</p>

Модуларна единица 2: РЕГИОНАЛНИ И ФИЗИЧКИ КАРАКТЕРИСТИКИ НА ЗЕМЈАТА (21 час)

Ред. број	Резултати од учење	Содржини и поими	Активности и методи	Критериуми на оценување*
1	<p>Ученикот/ученичката ќе биде способен/а да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ја препознава географската положба на континентите и ги опишува природните граници на карта; - да добие претстава за големината на континентите на Земјата; - ги препознава и пронаоѓа на картата на светот конкретните облици на бреговата разгранетост и ги лоцира поголемите: полуострови, острови и заливи. 	<p>Географска положба, граници и брегова разгранетост на континентите</p> <ul style="list-style-type: none"> -Континенти -Географска положба -Ртови -Граница -Острови -Превлаки -Заливи -Протоци -Канали 	<ul style="list-style-type: none"> - Наставникот со помош на географска карта им помага на учениците да ја определат географската положба на континентите и нивните граници. - На географска карта ги издвојува и именува крупните облици на бреговата разгранетост. - Ученикот објаснува на карта за значењето на конкретни облици на светскиот брег. - Примена на стекнатите знаења со помош на електронски неми карти www.purposegames.com и www.educaplay.com -Примена на Google Earth. 	<p>Ученикот/ученичката може да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.1. Ја опишува географската положба на континентите и природните граници на карта; 1.2. Прави споредба на континентите според големината и местоположбата; 1.3. Демонстрира на карта за поголемите облици на брегова разгранетост; 1.4. Ја објаснува различната брегова разгранетост;

*Внесени се стандарди/индикатори за постигнување на резултатите од учењето врз основа на кои се определуваат критериумите за оценување.

2	<p>-стекнува претстава за контрастите во релјефот на Земјата (планински вериги, низини, депресији, тектонски ровови);</p> <p>- ги пронаоѓа на карта позначајните релјефни облици;</p> <p>- се запознава со областите каде има изразена вулканска и сеизмичка активност и причините за нивната разместеност;</p>	<p>Релјефни контрасти на Земјата</p> <ul style="list-style-type: none"> -Млади верижни планини -Стари грамадни планини -Низини -Депресији -Тектонски ров -Вулканизам -Сеизмизам 	<ul style="list-style-type: none"> -Презентација на видеа и фотографии за настанокот и изгледот на позначајните релјефни облици, вулканизмот и сеизмизот во светот. - На географска карта ги издвојува и именува крупните релјефни облици. -Изработка на табела во која ќе бидат подредени различните релјефни облици. - Примена на стекнатите знаења со помош на електронски неми карти www.purposegames.com и www.educaplay.com -Примена на Google Earth. 	<p>2.1. Демонстрира на карта за позначајните релјефни облици во светот;</p> <p>2.2. Прави разлика меѓу млади и стари планини и објаснува за нивниот настанок;</p> <p>2.3. Објаснува каде се простираат младите верижни планини;</p> <p>2.4. Демонстрира на карта каде и како настанале депресиите;</p> <p>2.5. Ги опишува просторите со изразена вулканска и сеизмичка активност и дискутира за причините за нивната разместеност.</p>
3	<ul style="list-style-type: none"> - ги идентификува екстремните климатски појави на Земјата и дискутира за нивното влијание врз животот на луѓето; - ги опишува на карта просторите на Земјата кои се погодени од одредени екстремни климатски појави; 	<p>Екстремни климатски појави на Земјата</p> <ul style="list-style-type: none"> - суши - студени бранови - тропски циклони - Монсуни - Торнадо - Ел Нињо 	<ul style="list-style-type: none"> -Демонстрација на карта за просторите на Земјата кои се погодени од одредени екстремни климатски појави; -Анализа на тематски карти на кои се прикажани различни климатски појави на Земјата. -Презентација на видеа и фотографии за влијанието на овие појави врз животот на луѓето. -Примена на Google Earth. 	<p>3.1. Ги објаснува екстремните климатски појави на Земјата и наведува примери од светот;</p> <p>3.2. Дискутира за нивното влијание врз животот на луѓето;</p> <p>3.3. Демонстрира на карта за просторите на Земјата кои се погодени од одредени екстремни климатски појави.</p>

4	<p>- ги идентификува поголемите водни тела со слатка вода на Земјата и да дискутира за нивната нееднаква распределба;</p> <p>- ги осознае просторите на Земјата кои имаат недостаток на слатка и чиста вода за пиење и да дискутира за последиците од таа состојба;</p> <p>- посочува мерки и иновативни примери од светот за надминување на проблемите со водоснабдување;</p>	<p>Нееднаква распределба на слатката вода на Земјата, проблеми и перспективи</p> <p>-површинска вода -подземна вода -ледници -водоснабдување -вештачки акумулации -глад и болести -десоленизација</p>	<p>- Демонстрација на географска карта за поголемите водни тела со слатка вода на Земјата;</p> <p>-Анализа и дискусија на графикони за распределбата на водата на Земјата;</p> <p>- Анализа на тематски карти за просторите на Земјата кои имаат недостаток на слатка и чиста вода за пиење;</p> <p>- Презентација на видео и слики од последиците од недостатокот на вода за пиење;</p> <p>- Презентација на мерки и иновативни примери од светот за надминување на проблемите со водоснабдување.</p> <p>www.purposegames.com и www.educaplay.com</p>	<p>4.1. Демонстрира на карта за поголемите водни тела со слатка вода на Земјата;</p> <p>4.2. Дискутира за нивната нееднаква распределба;</p> <p>4.3. Ги објаснува просторите на Земјата кои имаат недостаток на слатка и чиста вода за пиење;</p> <p>4.4. Дискутира за последиците од недостатокот на слатка вода;</p> <p>4.5. Посочува мерки и иновативни примери од светот за надминување на проблемите со водоснабдување.</p>
5	<p>- ги идентификува просторите на Земјата со голема густина на населеност и големите градски агломерации „мегалополиси“;</p> <p>- дискутира за позитивните и негативните страни на животот во мегалополис, пред сè за комуналните и еколошките проблеми;</p> <p>- ги идентификува причините за</p>	<p>Пренаселеност, проблем на голем број на земји во светот</p> <p>-пренаселеност -густина на населеност -Мегалополис -„Сламови“ (сиромашни квартави) -нееднаков економски развој -комунални и еколошки</p>	<p>- На географска карта ги идентификува најголемите градски агломерации во светот.</p> <p>- Работа со тематски карти од густина на населност на Земјата, милионски градови и распространетост на „Сламови“ (сиромашни квартави).</p> <p>- Дискутира за фотографии од мегалополиси во светот, за</p>	<p>5.1. Демонстрира на карта за просторите на Земјата со голема густина на населеност и големите градски агломерации „мегалополиси“;</p> <p>5.2. Дискутира за позитивните и негативните страни на животот во мегалополис, пред сè за</p>

	<p>пренаселеноста во одреден простор; -ги лоцира на карта големите мегалополиси;</p>	проблеми	<p>проблемот со пренаселеноста, појавата на сламови, комунални и еколошки проблеми, но и за животниот стандард и прави споредба. www.purposegames.com и www.educaplay.com -Примена на Google Earth.</p>	<p>комуналните и еколошките проблеми ; 5.3. Објаснува за причините за пренаселеноста во одреден простор. 5.4. Објаснува во кои држави има поголем број на милионски градови.</p>
6	<p>- ги опишува на географска карта просторите на Земјата со најголемо загадување; - ги дефинира причините за интензивното загадување, особено во земјите во развој и неразвиените земји и негативните последици; - дискутира за мерките кои се преземаат за намалување на секој вид на загадување.</p>	<p>Загадувањето на животната средина, акутен проблем на човештвото</p> <ul style="list-style-type: none"> -Аерозагадување -Загадување на водите -Смог -Суспендирани честички -Тешки метали -Енергетски објекти -Комунален отпад 	<p>- Работа со тематски карти за географската распространетост на загадувањето во светот. - Презентација на графикони за степенот на загаденост на воздухот од различни градови во светот и загаденост на водите, како и споредба на стапката на економски раст и дискусија. - Презентација на слики од загадени простори во светот и сателитски слики од просторната дистрибуција на аерозагадувањето. - Презентација на слики и видеа од иновативни мерки за намалување на секој вид на загадување.</p>	<p>6.1. Демонстрира на географска карта за просторите на Земјата со најголемо загадување; 6.2. Дискутира за причините за интензивното загадување, особено во земјите во развој и неразвиените земји и негативните последици; 6.3. Дискутира за мерките кои се преземаат за намалување на секој вид на загадување; 6.4. Објаснува каде загадувањето на воздухот и водата денес е најголемо на Земјата.</p>

7	<p>- ги идентификува просторите на Земјата со најголеми резерви и производство на различни енергетски извори;</p> <p>- дискутира за зависноста на земјите во светот од фосилните енергетски извори и проблемите со кои се соочува човештвото од користењето на таа енергија;</p> <p>- размислува и дискутира за искористувањена поефикасни алтернативни форми на енергија и иновативни примери од светот.</p>	<p>Енергетски потреби и проблеми на Земјата</p> <p>-фосилни енергетски извори</p> <p>-електрична енергија</p> <p>-алтернативни енергенси</p> <p>-глобално затоплување</p>	<p>- Работа со тематски карти за просторите со најголеми резерви на енергетски извори на Земјата;</p> <p>- Анализа на графикони за производството и потрошувачката на енергенсите на Земјата;</p> <p>- Презентација на слики и тематски карти за последиците од користењето на фосилните горива во светот;</p> <p>-Презентација на иновативни примери од светот за искористување на алтернативни форми на енергија.</p>	<p>7.1. Демонстрира на карта за просторите на Земјата со најголеми резерви и производство на различни енергетски извори;</p> <p>7.2. Објаснува за зависноста на земјите во светот од фосилните енергетски извори и проблемите со кои се соочува човештвото од користењето на таа енергија;</p> <p>7.3. Дискутира за искористување на поефикасни алтернативни форми на енергија и иновативни примери од светот.</p>
8	<p>- го разбере процесот на глобализација на општеството во светот;</p> <p>- да дискутира за различните видови на глобализација и нивното влијание врз целокупниот живот на Земјата;</p> <p>- ги издвојува позитивните и негативните последици на глобализацијата како процес.</p>	<p>Глобализацијата како светски процес</p> <p>-развој на глобализацијата како процес</p> <p>-економска глобализација</p> <p>-културна глобализација</p> <p>-политичка глобализација</p> <p>-движење на луѓе и информации</p> <p>-антиглобализација</p>	<p>- Анализа на тематски карти и графикони за развојот на глобализацијата во светот;</p> <p>- Презентација на слики и видео кои ја прикажуваат глобализацијата;</p> <p>- Анализа на графикони и слики кои ги потенцираат негативните страни на глобализацијата, антиглобализација.</p>	<p>8.1. Објаснува за процесот на глобализација на општеството во светот;</p> <p>8.2. Дискутира за различните видови на глобализација и нивното влијание врз целокупниот живот на Земјата;</p> <p>8.3. Издвојува позитивни и негативни последици на глобализацијата како процес;</p>

9	<p>Ученикот ќе биде способен да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ги идентификува најразвиените видови на сообраќај во светот, нивните предности и недостатоци; - ги опишува на карта најзначајните сообраќајни коридори; - ги осознава придобивките на развиената сообраќајна инфраструктура врз развојот на трговијата и туризмот во светот. 	<p>Сообраќај во светот</p> <ul style="list-style-type: none"> - патен, железнички, воден, воздушен и телекомуникациски сообраќај - сообраќајни коридори - пловни канали - пристаниште - аеродром - интернет - навигациони сателити 	<ul style="list-style-type: none"> - Работа со тематски карти за сообраќајните коридори во светот; - Анализа на слики од сообраќајната инфраструктура низ Земјата; - Анализа на графикони од превезени патници и стоки преку различни видови на сообраќај. - Примена на стекнатите знаења со помош на електронски неми карти www.purposegames.com и www.educaplay.com 	<p>9.1. Дискутира за најразвиените видови на сообраќај во светот, нивните предности и недостатоци;</p> <p>9.2. Демонстрира на карта за најзначајните сообраќајни коридори;</p> <p>9.3. Објаснува за придобивките на развиената сообраќајна инфраструктура врз развојот на трговијата и туризмот во светот.</p>
10	<ul style="list-style-type: none"> - ги идентификува видовите на трговија; - дискутира за развојот на трговијата во светот; - ги утврди најзначајните производи и стоки со кои се тргува; - дискутира за државите во светот со најголема трговска размена. 	<p>Трговија во светот</p> <ul style="list-style-type: none"> - увоз - извоз - трговски биланс - трговска размена 	<ul style="list-style-type: none"> - Работа со тематски карти за трговската размена на државите од светот; - Анализа на графикони за обемот на трговската размена и трговскиот биланс на државите во светот; - Анализа на графикони за најзначајните производи и стоки со кои се тргува во светот. 	<p>10.1. Објаснува за видовите на трговија.</p> <p>10.2. Дискутира за развојот на трговијата во светот;</p> <p>10.3. Презентира за најзначајните производи и стоки со кои се тргува;</p> <p>10.4. Дискутира за државите во светот со најголема трговска размена.</p>
11.	<ul style="list-style-type: none"> - ги утврди најзначајните видови на туризам во светот; - ги идентификува најголемите туристички региони и места во 	<p>Туризам во светот</p> <ul style="list-style-type: none"> - туристички региони и места - туристички атракции 	<ul style="list-style-type: none"> - Анализа на графикони и табели за обемот на туристичките движења во државите во светот; 	<p>11.1. Објаснува за најзначајните видови на туризам во светот;</p> <p>11.2. Демонстрира на карта за</p>

	<p>светот; - дискутира за обемот на туристичките движења.</p>	<p>- туристички движења</p>	<p>- Работа со тематски карти за најзначајните туристички атракции и туристички места во светот. - Примена на стекнатите знаења со помош на електронски теми карти www.purposegames.com и www.educaplay.com - Примена на Google Earth.</p>	<p>најголемите туристички региони и места во светот; 11.3. Умее да објасни кои држави се со најголем туристички промет; 11.4. Умее да објасни за појавата на одредени туристички движења.</p>
--	---	-----------------------------	---	---

Модуларна единица 3: ГЕОГРАФСКИ КАРАКТЕРИСТИКИ НА ЕВРОПА (18 часа)

Ред. број	Резултати од учење	Содржини и поими	Активности и методи	Критериуми на оценување*
1	<p>Ученикот/ученичката ќе биде способен/а да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - стекнува сознанија за географската положба на континентот и ги опишува природните граници на карта; - добива претстава за големината на Европа во однос на другите континенти. - ги препознава и пронаоѓа на картата на Европа конкретните облици на бреговата разгранетост и ги лоцира поголемите: полуострови, острови и заливи; 	<p>Географска положба, граници и брегова разгранетост</p> <ul style="list-style-type: none"> -Европа -Географска положба -Ртови -Граница -Острови -Полуострови -Мориња -Заливи -Протоци -Канали 	<ul style="list-style-type: none"> - Наставникот со помош на географска карта им помага на учениците да ја определат географската положба на континентот и нејзините граници. - На географска карта ги издвојува и именува крупните облици на бреговата разгранетост. - Ученикот објаснува на карта за значењето на конкретни облици на европскиот брег. - Примена на стекнатите знаења со помош на електронски неми карти www.purposegames.com и www.educaplay.com -Примена на Google Earth. 	<p>Ученикот/ученичката може да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.1. Умее да ја опишува географската положба на континентот и природните граници на карта; 1.2. Демонстрира на карта за поголемите облици на брегова разгранетост; 1.3. Го опишува настанокот на делтите и ријасите каи поголемите речни текови; 1.4. Објаснува за создавањето на фјордовите.

*Внесени се стандарди/индикатори за постигнување на резултатите од учењето врз основа на кои се определуваат критериумите за оценување.

2	<p>-стекнува претстава за настанувањето на Алпската планинска верига; -ги пронаоѓа на карта позначајните релјефни облици; -се запознава со областите каде има изразена вулканска и сеизмичка активност и причините за нивната разместеност. -објаснува за поствулканските појави;</p>	<p>Релјефни карактеристики</p> <ul style="list-style-type: none"> -Млади верижни планини -Стари грамадни планини -Низини -Депресии -Вулканизам -Сеизмизам 	<ul style="list-style-type: none"> -Презентација на видеа и фотографии за настанокот и изгледот на позначајните релјефни облици, вулканизмот и сеизмизот во Европа. - На географска карта ги издвојува и именува крупните релјефни облици. -Изработка на табела во која ќе бидат подредени различните релјефни облици. - Примена на стекнатите знаења со помош на електронски неми карти www.purposegames.com и www.educaplay.com -Примена на Google Earth. 	<p>2.1. Демонстрира на карта за позначајните релјефни облици во Европа;</p> <p>2.2. Ги разликува младите и старите планини во Европа и објаснува за нивниот настанок;</p> <p>2.3. Ги опишува просторите во Европа со изразена вулканска и сеизмичка активност</p> <p>2.4. Дискутира за причините за нивната разместеност;</p> <p>2.5. Умее да ја објаснува во кои делови на Европа има најмногу сеизмичка активност.</p>
3	<p>-заклучува за влијанието на морските струи и релјефот како климатски фактори кои ја формираат климата на континентот; -ги издвојува местата со највисоки и најниски температури, најмали и најголеми количества на врнежи; -се запознава со карактеристиките на различните климатско-вегетациски типови на</p>	<p>Клима и вегетација</p> <ul style="list-style-type: none"> -Голфска струја -Климатски типови -Тундри -Тајги -Степи -Вертикален распоред на вегетацијата -Специфични животни за Европа 	<ul style="list-style-type: none"> -Демонстрација на карта за различните климатски фактори. -Анализа на тематски карти на кои се прикажани различни климатски елементи и појави. -Изработка на табела во која од една страна ќе бидат претставени различните климатско-вегетациски типови, а од друга страна нивните карактеристики, каде се 	<p>3.1. Образложува за климатските фактори кои ја формираат климата на континентот;</p> <p>3.2. Демонстрира за најзначајните климатски елементи;</p> <p>3.3. Разликува климатско-вегетациски типови и демонстрира протегање на географска карта;</p> <p>3.4. Објаснува за климатските типови и нивната територијална</p>

	<p>континентот; -демонстрира на картата каде се простираат најзначајните климатски типови; -ги поврзува климатските типови со флората и фауната која е застапена во нив;</p>		<p>простираат и живиот свет во нив. -Анализа на тематски карти на кои се прикажани климатско-вегетациските типови. -Презентација на видеа и фотографии за живиот свет во Европа.</p> <p>- Примена на стекнатите знаења со помош на електронски квизови www.purposegames.com и www.educaplay.com</p>	<p>разместеност; 3.5. Ги опишува специфичните типови на флора и фауна; 3.6. Дискутира за присуството на различна флора и фауна на континентот.</p>
4	<p>-ги согледува различните сливни подрачја во Европа и посочува на поголемите хидрографски објекти кои и припаѓаат; -се поттикнува да дискутира за водните ресурси на континентот, од што зависат тие и кое е нивното значење. -објаснува за поголемите реки и езера во Европа;</p>	<p>Хидрографија</p> <p>-Сливни подрачја -Реки -Езера -водоснабдување</p>	<p>- Препознавање и именување на позначајните хидрографски објекти на географска карта. - Дискусија за водните ресурси на континентот, од што зависат тие и кое е нивното значење (споредба на земји од Северна и Јужна Европа) - Примена на стекнатите знаења со помош на електронски теми карти www.purposegames.com и www.educaplay.com -Примена на Google Earth.</p>	<p>4.1. Прави разлика меѓу речните сливови во Европа и демонстрира на карта за поголемите хидрографски објекти; 4.2. Дискутира за водните ресурси на континентот и нивното значење за живиот свет; 4.3. Објаснува кои реки се пловни и имаат голем воден потенцијал.</p>

5	<ul style="list-style-type: none"> - се запознава со општите карактеристики на населението во Европа; - објаснува за демографските карактеристики на населението во Европа; - опишува јазичните групи и нивната разместеност на просторот од Европа; - ги идентификува најголемите градски агломерации во Европа и дискутира за нивните проблеми и перспективи; 	<p>Население и населби</p> <ul style="list-style-type: none"> - Бројно движење - Природен прираст - Густина на населеност - Градски агломерации 	<ul style="list-style-type: none"> - Работа со тематски карти за природниот прираст и густината на населеност во Европа и анализа на резултатите. - Работа со графикони за бројното движење на населението и односот меѓу наталитетот и морталитетот, (минато, сегашност и иднина). - На географска карта ги идентификува најголемите градски агломерации во Европа. - Дискутира за различни простори на Европа за проблеми со домувањето и животната средина; - Примена на стекнатите знаења со помош на електронски неми карти www.purposegames.com и www.educaplay.com - Примена на Google Earth. 	<p>5.1. Дискутира за бројното движење на населението во Европа, природниот прираст, густината на населеност, народи и раси;</p> <p>5.2. Демонстрира на карта за просторите со голема и мала густина на населеност;</p> <p>5.3. Објаснува на карта за најголемите градски агломерации во Европа;</p> <p>5.4. Ги опишува причините за настанокот на големите градови во Европа.</p>
6.	<ul style="list-style-type: none"> - ги идентификува најзначајните руди и енергетски извори со кои располага Европа; - се запознава со разместеноста и значењето на 	<p>Рудни богатства и енергетски извори</p> <ul style="list-style-type: none"> - метални и неметални ресурси - јаглен, нафта и земјен гас - хидроенергија 	<ul style="list-style-type: none"> - Анализа на тематски карти за подрачјата (државите) богати со одредени рудни богатства и енергетски извори. - Презентација на видеа и 	<p>6.1. Објаснува за најзначајните руди и енергетски извори со кои располага Европа;</p> <p>6.2. Демонстрира на карта за разместеноста и значењето на</p>

	<p>рудните богатства на Европа; -ја согледува нееднаквата распространетост на енергетските извори на континентот; -ја согледува транзицијата на општествата во Европа кон алтернативните видови на енергија и нивна сè поголема примена;</p>	<p>-атомска енергија -алтернативни видови на енергија</p>	<p>фотографии каде преку искористувањето на природните богатства, видна е промената на географскиот пејзаж. -Анализа на графикони за зголемената употреба на алтернативните видови на енергија во Европа и земји лидери во нивната искористеност; www.purposegames.com и www.educaplay.com</p>	<p>рудните богатства на Европа; 6.3. Дискутира за нееднаквата распространетост на енергетските извори на континентот; 6.4. Дискутира за алтернативните видови на енергија и нивна сè поголема примена.</p>
7	<p>- ги утврдува географските фактори за развој на стопанството, како услов за нерамномерен регионален развој на континентот; -ги класифицира најразвиените стопански гранки и нивната просторна разместеност во Европа;</p>	<p>Економски карактеристики на Европа</p> <ul style="list-style-type: none"> - Бруто домашен производ - Џиниев коефициент - фактори за развој на економијата - стопански гранки 	<p>- Анализа на влијанието на географските фактори врз разместеноста на стопанските гранки; - Анализа на тематски карти за различниот БДП и Џиниев коефициент на државите од Европа; - Анализа на графикони за економскиот раст на државите од Европа.</p>	<p>7.1. Објаснува за географските фактори за развој на стопанството; 7.2. Дискутира за нерамномерниот регионален развој на континентот; 7.3. Ги класифицира најразвиените стопански гранки и нивната просторна разместеност во Европа;</p>
8	<p>- ги идентификува најразвиените видови на сообраќај на континентот, нивните предности и недостатоци; - ги опишува на карта најзначајните</p>	<p>Сообраќај во Европа</p> <ul style="list-style-type: none"> - патен, железнички, воден, воздушен и телекомуникациски сообраќај - сообраќајни коридори 	<p>- Работа со тематски карти за сообраќајните коридори во Европа; - Анализа на слики од сообраќајната инфраструктура</p>	<p>8.1. Дискутира за најразвиените видови на сообраќај на континентот, нивните предности и недостатоци; 8.2. Демонстрира на карта за</p>

	<p>сообраќајни коридори; - ги осознава придобивките на развиената сообраќајна инфраструктура врз развојот на трговијата и туризмот во Европа;</p>	<ul style="list-style-type: none"> - пловни канали - пристаниште - аеродром - интернет - навигациони сателити 	<p>низ Европа; - Анализа на графикони од превезени патници и стоки преку различни видови на сообраќај. - Примена на стекнатите знаења со помош на електронски неми карти www.purposegames.com и www.educaplay.com</p>	<p>најзначајните сообраќајни коридори; 8.3. Објаснува за придобивките на развиената сообраќајна инфраструктура врз развојот на трговијата и туризмот во европските држави.</p>
9	<ul style="list-style-type: none"> - ги идентификува видовите на трговија; - дискутира за развојот на трговијата на европскиот континент; - ги утврди најзначајните производи и стоки со кои се тргува; - дискутира за државите во Европа со најголема трговска размена; 	<p>Трговија во Европа</p> <ul style="list-style-type: none"> - увоз - извоз - трговски биланс - трговска размена 	<ul style="list-style-type: none"> - Работа со тематски карти за трговската размена на државите од Европа; - Анализа на графикони за обемот на трговската размена и трговскиот биланс на државите од Европа; - Анализа на графикони за производите и стоките со кои се тргува во Европа. 	<p>9.1. Објаснува за видовите на трговија; 9.2. Дискутира за развојот на трговијата на европскиот континент; 9.3. Презентира за најзначајните производи и стоки со кои се тргува; 9.4. Дискутира за државите во Европа со најголема трговска размена;</p>
10	<ul style="list-style-type: none"> - ги утврди најзначајните видови на туризам во Европа; - ги идентификува најголемите туристички региони и туристички места во Европа; - дискутира за обемот на туристичките движења. 	<p>Туризам во Европа</p> <ul style="list-style-type: none"> - туристички региони и места - туристички атракции - туристички движења 	<ul style="list-style-type: none"> - Анализа на графикони и табели за обемот на туристичките движења во државите на Европа; - Работа со тематски карти за најзначајните туристички атракции и туристички места во Европа. - Примена на стекнатите 	<p>10.1. Објаснува за најзначајните видови на туризам во Европа; 10.2. Демонстрира на карта за најголемите туристички региони и места во Европа; 10.3. Дискутира за обемот на туристичките движења; 10.4. Објаснува за развојот на</p>

			знаења со помош на електронски неми карти www.purposegames.com и www.educaplay.com -Примена на Google Earth.	туризмот како двигател на повеќе стопански гранки.
--	--	--	--	--

Модуларна единица 4: ГЕОГРАФСКИ КАРАКТЕРИСТИКИ НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА (18 часа)				
Ред. број	Резултати од учење	Содржини и поими	Активности и методи	Критериуми на оценување*
1	<p>Ученикот/ученичката ќе биде способен/а да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ја препознава географската положба на Република Северна Македонија на Балканскиот Полуостров и во Европа; - ја опишува и објаснува граничната линија на Република Северна Македонија; - знае колкава е површината на Република Северна Македонија; 	<p>Географска положба, граници и големина на Република Северна Македонија</p> <ul style="list-style-type: none"> - Географска положба - Граница - Гранична линија - Граничен премин 	<ul style="list-style-type: none"> - Наставникот објаснува за гранична линија - ИКТ презентација за положбата на Република Северна Македонија (Google Map, Google Earth) - Разговор за границите на Република Северна Македонија со соседните држави 	<p>Ученикот/ученичката може да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.1. Ја препознава местопожбата на Република Северна Македонија на Балканскиот полуостров и во Европа; 1.2. Ги покажува границите со соедините држави на Република Северна Македонија; 1.3. Објаснува на географска карта за положбата на Република Северна Македонија; 1.4. Го проценува значењето на географската положба на Република Северна Македонија на Балканскиот Полуостров и Европа.
2	<ul style="list-style-type: none"> - ги препознава и идентификува планините и котлините во Република Северна Македонија; - опишува и објаснува за релјефната структура на Република Северна Македонија; - препознава различни релјефни структури на географска карта; 	<p>Релјеф</p> <ul style="list-style-type: none"> - Тектоника - Планина - Котлина - Поле - Клисура - Земјотреси 	<ul style="list-style-type: none"> - Читање на географска карта за структурата на релјефот - Видео презентации за темата - Дискусија за фактори кои влијаат врз формирање на релјефот Вежба на Google Earth за релјефот на Република Северна 	<ol style="list-style-type: none"> 2.1. Го идентификува релјефот според бојата на географската карта; 2.2. Набројува стари грамадни и млади вержни планини; 2.3. Објаснува за релјефот на Република Северна Македонија; 2.4. Прави план за групите на

*Внесени се стандарди/индикатори за постигнување на резултатите од учењето врз основа на кои се определуваат критериумите за оценување.

	- дискутира за различни типови релјеф во Република Северна Македонија;	- Леднички релјеф - Варовнички релјеф - Езерски релјеф - Речен релјеф	Македонија	котлини и планини; 2.5. Пронаоѓа и објаснува за планини, котлини и клисури на географска карта.
3	- да ги препознава најзначајните климатски фактори во Република Северна Македонија; - да објаснува за метеоролошки елементи и појави; - да ги разликува климатските типови на просторот на Република Македонија;	Климатски карактеристики на Република Северна Македонија - Клима - Климатологија - време - Клима - Метеоролошка станица - Температура на воздухот - Термометар - Барометар - Дождомер	- Наставникот објаснува со помош на физичка карта за климатските фактори, елементи и типови во Република Северна Македонија. - Посета на метеоролошка станица - Изработка на презентации за климатски типови во Република Северна Македонија Вежба на веб сајт Foreca.com	3.1. Ги разликува климатските типови во Република Северна Македонија; 3.2. Ги препознава метеоролошките елементи и појави; 3.3. Објаснува и дискутира за метеоролошките елементи во Република Северна Македонија; 3.4. Демонстрира на географска карта за простирањето на климатските типови; 3.5. Ги класифицира климатските типови во Република Северна Македонија.
4	- објаснува за настанувањето и значењето на подземните води и изворите во Република Северна Македонија; - умее да ги препознава на карта поголемите реки и езера; - ги опишува нивните главни физички карактеристики; - Умее да објаснува за стопанското значење на реките и изерата во	Хидрографија на Република Северна Македонија - Извор - Врело - Речен слив - Притока - Устие - Речен режим - Водостој	- Користење на физичка карта на Република Северна Македонија за разместеноста на хидрографската мрежа - Вежба на нема карта за обележување на реките и езерата - Интерактивна дискусија со учениците за трите котлински езера во Република Северна	4.1. Ги препознава сливните подрачја на Република Северна Македонија; 4.2. Ги покажува реките и изерата на карта; 4.3. Објаснува и демонстрира на географска карта за реките и езерата; 4.4. Користи географска карта за објаснување на реките и изерата;

	Република Северна Македонија;	- Понорница	Македонија	4.5. Ги класифицира реките и речните сливови и ги споредува езерата според нивниот настанок и големина.
5	- ги препознава природните фактори за територијалната разместеност на растителниот и животинскиот свет во Република Северна Македонија; - објаснува на кој простор од Република Северна Македонија се разместени одредени типови од флората и фауната; - умее да го опишува стопанското значење на флората и фауната во Република Северна Македонија.	Растителен и животински свет во Република Северна Македонија - Флора - Фауна - Национални паркови - Ендемични видови	- Разговор со учениците за видовите растителни и животински заедници и нивната територијална разместеност - Користење на ИКТ за разгледување фотографии од националните паркови во Република Северна Македонија и ендемичните типови на флора и фауна.	5.1. Ги препознава растенијата и животните во Република Северна Македонија; 5.2. Умее да прави разлика по видови на растенијата и животните во Република Северна Македонија; 5.3. Објаснува за застапеноста на растителниот и животински свет; 5.4. Го проценува значењето на растителниот и животинскиот свет; 5.5. Го разликува и класифицира растителниот и животинскиот свет.
6	- дискутира за бројното движење на населението во Република Северна Македонија; - умее да опише основните демографски карактеристики на населението во Република Северна Македонија; - објаснува за различните структури на населението во Република Северна Македонија; - умее да опишува и објаснува за миграциите на населението на просторот од Република Северна	Население и населби во Република Северна Македонија - Бројно движење на населението - Природен прираст - Структура на населението - Етнички заедници - урбана населба - Рурална населба - Административен центар	- Наставникот објаснува за демографските карактеристики на населението во Република Северна Македонија - интерактивна дискусија за бројноста и структурата на населението како и за јазичната и верската разноликост - Користење на Google Earth за лоцирање на поголемите населби во Република Северна Македонија - истражување на разликите во	6.1. Го идентификува бројното движење на населението; 6.2. Именува старосна и етничка структура на населението и набројува видови населби; 6.3. Дискутира за нееднаквата густина на населеност во Република Северна Македонија и се изразува со сопствени зборови за внатрешните и надворешните миграции; 6.4. Демонстрира на тематска карта за густината и природниот прираст

	Македонија;		функции и физиономијата меѓу селските и градските населби	во оделни региони на Република Северна Македонија; 6.5. Анализира за нееднаквата густина на населението и ги класифицира градовите според бројот на жителите.
7	<ul style="list-style-type: none"> - ги опишува земјоделските гранки и нивната разместеност во Република Северна Македонија; - го проценува стопанското значење на секоја земјоделска гранка; - објасни како природните фактори влијаат на поделни стопански гранки во Република Северна Македонија; - дискутира за улогата на примарните дејности врз развојот на државата; 	Земјоделство и земјоделски гранки во Република Северна Македонија <ul style="list-style-type: none"> - Полјоделски култури (житни, градинарски индустриски и фуражни) - Овощтарство - Лозарство - Лозарски региони - Сточарски гранки - Шумарство - Лов - Риболов 	<ul style="list-style-type: none"> - Користење физичка карта на Република Северна Македонија за лоцирање на најголемите земјоделски реони - Интерактивна дискусија со учениците за влијанието на природните фактори за развој на земјоделските гранки - Користење на стопанска карта за лоцирање на производните реони на главните земјоделски култури во Република Северна Македонија 	<ul style="list-style-type: none"> 7.1. Ги набројува земјоделските гранки во Република Северна Македонија; 7.2. Идентификува на географска карта земјоделски региони; 7.3. Демонстрира и објаснува на карта за географската разместеност на оделни земјоделски гранки во Република Северна Македонија;
8	<ul style="list-style-type: none"> - ги покажува на географска карта рудниците и хидроцентралите во Република Северна Македонија; - ги препознава и идентификува алтернативните извори на енергија; - дискутира за најважните индустриски капацитети и истите ги лоцира на географска карта; 	Енергетски извори и рудно богатство во Република Северна Македонија <ul style="list-style-type: none"> - Енергетски извори - Рудно богатство - Хидроенергија - Термоенергија - Соларна енергија 	<ul style="list-style-type: none"> - Користење на стопанска карта на Република Северна Македонија за лоцирање на рудните наоѓалишта и енергетските извори - Вежба на Google Earth за идентификување на рудниците и хидроцентралите во Република Северна Македонија 	<ul style="list-style-type: none"> 8.1. Го препознава хидроенергетскиот потенцијал на Република Северна Македонија; 8.2. Набројува наоѓалишта на јаглен и други видови на енергија; 8.3. Користи графикони за производствените индустриски капацитети во Република Северна Македонија;

		<ul style="list-style-type: none"> - Јаглен/лигнит - Фосилни горива - Метали - Неметали 		8.4. Ги пронаѓа наоѓалишта на јаглен на географската карта и создава јасна слика за развојот на оделни стопански гранки.
9	<ul style="list-style-type: none"> - умее да препознава и опишува кои индустриски гранки припаѓаат на базичната, а кои на индустријата на широка потрошувачка; - дискутира за најважните индустриски капацитети и истите ги лоцира на географската картата на Република Северна Македонија; - умее да ги објаснува различното индустриското производство. 	<p>Индустија во Република Северна Македонија</p> <ul style="list-style-type: none"> - Тешка индустрија - Индустрија за широка потрошувачка - Машинска индустрија - Хемиска индустрија - Лесна хемиска индустрија - Преработувачка индустрија 	<ul style="list-style-type: none"> - Наставникот објаснува со помош на стопанска карта на Република Северна Македонија за индустриското производство - Објаснува за принципите на поделба на индустријата и индустриските гранки - Вежба со учениците и изработка на индустриска карта за моменталното индустриско производство во Република Северна Македонија 	<p>9.1. Ја именува поделбата на индустријата во Република Северна Македонија;</p> <p>9.2. Набројува видови индустриски гранки;</p> <p>9.3. Објаснува и демонстрира за индустриските гранки во Република Северна Македонија;</p> <p>9.4. Користи графикон за производствените индустриски капацитети во Република Северна Македонија.</p>
10	<ul style="list-style-type: none"> - ги покаже главните сообраќајници во Република Северна Македонија - ги знае одликите на сообраќајните гранки; - умее да објаснува кои произведи ги увезуваме, а кои ги извозуваме; - ги класифицира туристичките места на туристичка карта на Република Северна Македонија; 	<p>Услужни дејности (сообраќај трговија и туризам) во Република Северна Македонија</p> <ul style="list-style-type: none"> - Сообраќајни гранки - Сообраќајна инфраструктура - Сообраќајна мрежа - Внатрешна трговија - Надворешна трговија - Туристички локалитети - Туристичка карта 	<ul style="list-style-type: none"> - Користење на сообраќајна карта на Република Северна Македонија за разместеност на сообраќајната мрежа - Користење на стопански регистер или други податоци за трговска размена на Република Северна Македонија - Користење на ИКТ за најпознатите туристички центри на Република Северна Македонија 	<p>10.1. Ги идентификува видовите сообраќај и трговија во Република Северна Македонија;</p> <p>10.2. Ги именува туристичките места и туристичкиот промет;</p> <p>10.4. Објаснува за сообраќајната мрежа во Република Македонија;</p> <p>10.5. Констатира за стопанското значењето на трговијата и туризмот во Република Северна Македонија.</p>

<p>Оценување на постигањата на учениците</p>	<p>Следењето и оценувањето на постигањата на учениците, треба да се врши плански, систематски и континуирано во текот на учебната година.</p> <p>За проверка на постигнувањата се применуваат две форми на оценување: оценување на учениците од страна на наставникот и лична (самопроценка).</p> <p>За проверка на постигнувањата од резултатите од учење ќе се користат следните пристапи: усна проверка, тестови, оценување на практичната оспособеност на учениците при вршење на вежби, практични операции и работни задачи, активно учество во наставата, групни проекти/индивидуален проект, разговор или презентација на одредена тема, писмена проверка, демонстрација, групно оценување, портфолио и традиционални испити и слично. Препорачливо е користење на електронска проверка на учениците преку изработка на интерактивни неми карти и квизови на: www.purposegames.com и www.educaplay.com</p> <p>Во текот на учебната година учениците се оценуваат најмалку два пати во едно полугодие, а се утврдуваат и полугодишни и годишни оценки.</p>
<p>Литература и други извори</p>	<p>Учебник и прирачници одобрени од Министерството за образование и наука и други извори на учење.</p>
<p>Почеток на имплементација на наставната програма</p>	<p>Учебна 2019/2020 година</p>
<p>Институција/ носител на програмата</p>	<p>Биро за развој на образованието (БРО)</p>
<p>Потпис и датум на донесување на наставната програма</p>	<p>бр. 13-4390/16 6.11.2019 година</p> <p style="text-align: right;">МИНИСТЕР, с.р. Dr. Arbër Ademi</p> <hr style="width: 20%; margin-left: auto; margin-right: 0;"/>
<p>Датум на ревизија</p>	

